

סיכום – בראשית פרק י"ח

מבוא לפרק

בפרקים הקודמים אברהם ושרה משנים את שמם – אברם – אברהם, שרי – שרה. השני, במילים אחרות, הוא הוספת שמו של ה' לשם הפרטי. אברהם עובר ברית מילה לטובת הקשר בינו לבין האלוהים, מה שמשפיע על חושיו בפרק הנוכחי.

הכנסת האורחים של אברהם

בתחילת הפרק אנו עדים לשיחה בין ה' לבין אברהם, שנקטעת עם הגעתם של 3 עובדי אורח. אברהם מיד מארח את עובדי האורח, מעניק להם אוכל, שתייה, מים לרחצת רגליהם, ועוד. במהלך הכנסת האורחים של אברהם אנו עדים למספר אמצעים בהם משתמש הסופר המקראי כדי להדגיש את פעולותיו יוצאות הדופן של אברהם: האמצעי הראשון הוא **ריבוי הפעלים**, שמעיד על המהירות בה האירועים קורים, ועל הזריזות בה אברהם מפנק את אורחיו. האמצעי השני הוא **פעלים משורש ר"ץ\מה"ר**, שמצביעים על חשיבות האירוח עבור אברהם. אמצעי נוסף שקיים בהכנסת האורחים של אברהם הוא **הניגודיות** בין מה שאברהם מציע לאורחיו, לבין מעשיו בפועל – אברהם מציע להם את האירוח בצורה מאוד צנועה, אך בפועל מבצע בצורה הקיצונית ביותר, ומעניק להם אירוח ייחודי ביותר, וכל זאת על מנת שלא ירגישו לא בנוח עם אירוחו של אברהם.

קושי זהות עובדי האורח

אנו יודעים שחושיו של אברהם לקויים, עקב אירועי הפרקים הקודמים. לכן – כאשר שיחתו עם ה' נקטעת ושלושת עובדי האורח מגיעים לאברהם, קיימת פרשנות בנוגע לזהות עובדי האורח – האם הם עובדי אורח אנושיים? בשר ודם? או שמה הם בעצם דרך נוספת של ה' לתקשר עם אברהם?

פתרון הקושי

במהלך האירוח, אברהם משוחח עם עובדי האורח, האנושיים לכאורה, עד שאחד מהם שואל אותו "היכן שרה". עובדי האורח זרים לגמרי עבור אברהם ושרה, ואין להם דרך לדעת אודות קיומה של שרה, לולא ידע אלוהי מוקדם (שכן אלוהים יודע ורואה הכל). הרגע הזה הוא רגע פענוח קושי הזהות – עובדי האורח הם בעצם מלאכי ה'.

בשורת הבן

אברהם ממשיך לשוחח עם אחד מן עוברי האורח, שמבטיח לו שאשתו, שרה, תלד לו בן בשנה הקרובה. שרה, ששומעת מרחוק את השיחה, צוחקת בליבה – שכן מתואר כי שרה היא עקרה, וכי הגיעה לגיל הבלות, וכי נוסף על כך, גם אברהם עצמו הוא מבוגר. הסופר המקראי מציין את המידע הזה, על מנת להדגיש כי אם באמת שרה תלד, יהיה מדובר בנס אלוהי בלבד. עוברי האורח משוחחים עם שרה, ושואלים אותה מדוע צחקה. מכיוון שצחקה בליבה, שרה מבינה שעוברי האורח הם בעצם התגלות אלוהית בפני עצמם, ולכן, מפחד ויראה, מכחישה את מעשיה. לאחר העברת בשורת הבן, שניים ממלאכי ה' מתקדמים בדרכם לכיוון סדום.

תיקון הסופרים

בתנ"ך ישנה תופעה הנקראת "תיקון סופרים" – ניסוח ושכתוב חלקים ספציפיים בתנ"ך, מתוך חשש לפגיעה בכבוד האל. בפרק י"ח מתואר לנו כי לאחר עזיבת 2 ממלאכי ה', אברהם עודנו עומד ומחכה לתגובת המלאך השלישי – המגלם את ה'. זהו תיקון סופרים: במקור הכתוב, ה' הוא זה שעמד וחיכה לאברהם, אך מתוך חשש כי האל מצטייר כשווה ערך או אפילו נחות מכן תמותה – חלק זה נוסח מחדש, בצורה ששומרת על כבוד ה'.

מונולוג ה'

ה' מקיים עם עצמו מונולוג – בו הוא מבין כי עליו להיות גלוי בפני אברהם, וכי אם הוא מצפה מזרע אברהם להיות בעתיד העם שירש את הארץ, על העם להיות מוסרי, הדוגל במשפט צדק. לשם כך, ה' מחליט לבחון את מוסר אברהם, שכן אם לאברהם עצמו אין מוסר – הכיצד יעבירו הלאה לצאצאיו?

מבחן המוסר של אברהם והמשא ומתן

ה' מבשר לאברהם כי בערים סדום ועמורה, המקומיים עוסקים בחטאים ואינם מוסריים כלל, ולכן הוא מתכוון להשמיד את כל הערים ותושביהם יחדיו. אברהם מיד נחרד מהרעיון ומפציר בה' לחשוב בשנית, ולהימנע מגמול ענישתי קיבוצי – עונש קולקטיבי, שכן עליו לא להכליל את כל המקומיים, ולבצע הבחנה בין הרשעים לצדיקים. אברהם מקיים משא ומתן עם ה', מה שמעיד על נוחות התקשורת של שני הצדדים בקשר המיוחד ביניהם. הוא מפציר בה' שיחשוב כי ייתכן וישנם 10 צדיקים בערי סדום ועמורה, וכי אם ימצאם, לא ישמיד את הערים ותושביהם. במהלך כל המשא ומתן שמקיים אברהם מול ה', הוא כמובן מצטנע, שכן לא לפגוע בכבוד האל. בסופו של דבר ה' משתנע, ומקשיב לדברי אברהם.

האנשת האל

במהלך הפרק, מצוין כי ה' מתכוון **לרדת** ארצה, ולהשמיד את סדום ועמורה – במידה וימצא את החטאים שלהם כחמורים בעיניו. ה' עצמו כמובן, אינו יורד לשום מקום – הוא אל מופשט, שרואה הכל ונמצא בכל מקום. הסופר המקראי משתמש בפועל זה כדי להאניש (מלשון אנושיות) את ה' ופעולותיו.